

Social Work & Education

©SW&E. 2023

УДК 316.3:321.7]:364.6-057.36

DOI: 10.25128/2520-6230.23.2.2

Наталія СЕЙКО,

доктор педагогічних наук, професор,
кафедра соціальних технологій,
соціально-психологічний факультет,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
вул. Велика Бердичівська, м.
Житомир, 10008, Україна;
zu@zu.edu.ua, sejkona.zdu@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6197-9553>

Тетяна ЗАХАРІНА,

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра соціальної роботи,
Навчально-науковий інститут права і
соціальних технологій,
Національний університет
«Чернігівська політехніка»,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів,
14035, Україна; costu@stu.cn.ua,
tanyakolenichenko@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0357-7457>

Статус статті:

Отримано: квітень 22, 2023

1-шерецензування: травень 07, 2023

Прийнято: травень 30, 2023

Сейко, Н., Захаріна, Т. (2023). Громадянське суспільство як суб'єкт формування системи реінтеграції ветеранів. *Social Work and Education*, Vol. 10, No. 2. pp. 167-177. DOI: 10.25128/2520-6230.23.2.2

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ

Анотація. У статті розглядаються особливості взаємодії між органами державної влади та організаціями громадянського суспільства в контексті формування системи реінтеграції ветеранів. Особливу увагу зосереджено на аналізі правових аспектах взаємодії громадянського суспільства та уряду. Представлено узагальнений досвід теоретичних досліджень з проблеми визначення громадянського суспільства як суб'єкта взаємодії з органами державної влади. Визначено ефективні форми взаємодії суб'єктів співпраці. Представлено базову модель двосторонньої взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в системі реінтеграції ветеранів.

Мета статті полягає у визначенні місця громадянського суспільства як суб'єкта взаємодії у системі державної політики з реінтеграції ветеранів. Завдання дослідження: уточнити та конкретизувати понятійний апарат з проблеми дослідження на основі вивчення провідного наукового досвіду та нормативних актів; визначити основні правові форми взаємодії громадянського суспільства з органами державної влади в системі реінтеграції ветеранів; проаналізувати рівень впливовості громадянського суспільства на ухвалення рішення залежно від форми участі громадськості й на основі цього запропонувати модель системи реінтеграції ветеранів, в якій громадянське суспільство виступає як активний суб'єкт взаємодії. В ході виконання дослідження було використано методи теоретичного аналізу й узагальнення та метод моделювання.

Наукова новизна дослідження полягає у розкритті ролі громадянського суспільства в реалізації політики реінтеграції ветеранів в умовах сьогодення. Практична значимість дослідження полягає у розробці двосторонньої моделі взаємодії громадянського суспільства і держави у формуванні системи реінтеграції ветеранів.

У висновках підтверджено важливість визначення громадянського суспільства як суб'єкта формування системи реінтеграції ветеранів, визначено перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: соціальна реінтеграція; ветерани; державна політика; органи державної влади; організації громадянського суспільства; співпраця.

ВСТУП

У конституційній демократії держава та громадянське суспільство доповнюють одне одного, а не замінюють чи виступають в ролі супротивників. Правова держава, заснована на безособовому верховенстві права, відіграє вирішальну роль у сучасних дискусіях про державу та громадянське суспільство. Громадянське суспільство в певний момент суспільного розвитку перестало супроводжуватися лише пошуком індивідуальних інтересів й вийшло на етап розвитку нового типу суспільного життя. Саме тому налагодження реальної, ефективної комунікації громадянського суспільства як інституції та держави в Україні є умовою соціальної стабільності та фундаментом для прогресивного політичного, соціального розвитку на шляху демократизації.

Основи наукового розуміння значення громадянського суспільства в суспільному розвитку закладено в роботах класиків гуманістичної науки: Г. Гроція, Д. Юма, А. Фергюсона, Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, А. Токвіля, Ш.-Л. Монтеск'є, Т. Пейна. Вони концептуально означили ідею розвитку громадянського суспільства, в основі відсутнє чітке розмежування держави і суспільства, а межі політичної та громадської сфери є умовними. Не менш вагомим внеском для розуміння ролі громадянського суспільства в системі державного управління є роботи українських вчених. Так І. Пасько, Я. Пасько, В. Шинкарук розкривають методологічні проблеми дослідження громадянського суспільства; А. Карась, М. Мокляк, М. Попович детально аналізують взаємини особистості й держави; В. Андрущенко, В. Барков, Ю. Бауман, В. Бех, О. Бабкіна, А. Волков, Ю. Левенець, М. Лукашевич, М. Михальченко, С. Рудницький, О. Чувардинський, Ю. Шайгородський, та ін. в своїх дослідженнях розглядають різні аспекти функціонування громадянського суспільства (Шайгородський, 2014).

Визначено роль громадянського суспільства в системі державного управління й на рівні нормативних актів України. Так, основу функціонування громадського суспільства визначає Конституція України, в якій зазначено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. В статті 36 Конституції України зазначено: «Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації...», в статті 38: «Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами...», а в статті 40: «Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади...» (Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Із змінами, внесеними Законом № 2222 – IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст. 44.).

Однак, не зважаючи на вищезазначені нормативні основи та чисельні наукові обґрунтування все ж можливості співпраці громадянського суспільства та державних інститутів у окремих сфери державної діяльності все ще залишаються не розкритими й знаходяться дещо поза межами уваги наукової спільноти. Так у питаннях реінтеграції ветеранів, які в умовах воєнного стану в Україні стоять дуже гостро, роль громадянського суспільства як суб'єкта формування системи реінтеграції не має чіткого визначення. Також потребують уточнення правові

форми взаємодії громадянського суспільства і держави у розробці державної політики з реінтеграції.

Мета статті полягає у визначенні місця громадянського суспільства як суб'єкта взаємодії у системі державної політики з реінтеграції ветеранів. Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

1. Уточнити та конкретизувати понятійних апарат з проблеми дослідження на основі вивчення провідного наукового досвіду та нормативних актів.

2. Визначити основні правові форми інтеракції громадянського суспільства з органами державної влади в системі реінтеграції ветеранів.

3. Проаналізувати рівень впливовості громадянського суспільства на ухвалення рішення залежно від форми участі громадськості й на основі цього запропонувати модель системи реінтеграції ветеранів, в якій громадянське суспільство виступає як активний суб'єкт взаємодії.

Наукова новизна дослідження полягає у розкритті ролі громадянського суспільства в реалізації політики реінтеграції ветеранів в умовах сьогодення. Практична значимість дослідження полягає у розробці двосторонньої моделі взаємодії громадянського суспільства і держави у формуванні системи реінтеграції ветеранів.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

В основі дослідження лежить метод теоретичного аналізу та узагальнення знань. Шляхом вивчення передового наукового досвіду з проблеми залучення громадянського суспільства у процес визначення та реалізації державної політики із питань соціального розвитку й соціального захисту було уточнено понятійний апарат та визначено основні характеристики громадянського суспільства як суб'єкта взаємодії. На основі виокремлення суттєвих ознак суб'єктів державної діяльності було визначено оптимальні правові форми взаємодії. За допомогою методу наукового моделювання запропоновано базову двосторонню модель взаємодії громадянського суспільства і держави у формуванні системи реінтеграції ветеранів.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

В сучасних наукових дослідженнях громадянське суспільство визначається як «...сукупність громадян, їх вільних об'єднань та асоціацій, пов'язаних суспільними відносинами, які характеризуються високим рівнем суспільної свідомості та політичної культури і перебувають за межами держави, її директивного регулювання та регламентації, але гарантуються та охороняються нею» (Постол, 2014). Альтернативне формулювання поняття пропонує Ю. Тедика, в його баченні це: «...система самостійних і незалежних від держави суспільних інститутів і відносин, які забезпечують умови для реалізації приватних інтересів і потреб індивідів та колективів, життєдіяльності соціальної, культурної і духовної сфер, їх відтворення і передачі від покоління до покоління» (Тедика, 1999, 3).

На думку А. Колодій громадянське суспільство як соціальний феномен можна розглядати з двох позицій. З одного боку, як об'єктивно існуючу суспільну

реальність, підсистему суспільства, яка розвивається в певному політичному просторі і часі та має свої стадії та географічно-територіальні різновиди. А з іншого боку, це свого роду теоретична абстракція, тобто «ідеальний тип» суспільної реальності за допомогою якого намагаються розпізнати цю реальність і глибше осмислити саму суть суспільної системи (Колодій, 2023). На думку Антоніни Колодій громадянське суспільство як підструктура суспільної системи має складну внутрішню структуру, до якої входять компоненти інституційного плану і певний тип культури.

В інституційному контексті сучасне громадянське суспільство в Україні представлене політичними партіями, громадськими організаціями, асоціаціями, громадськими радами, засобами масової інформації тощо. З огляду на широкий спектр інституційного представлення громадянське суспільство може розглядатися як повноцінний учасник та активний суб'єкт державної політики, що бере участь у виробленні й реалізації політичних рішень. А з огляду на глибинну суть проблеми реінтеграції ветеранів громадянське суспільство може і повинно виступати ще й ініціатором прийняття рішень щодо створення системи реінтеграції.

На основі узагальнення світового досвіду можна говорити, що найбільш динамічною та ефективною формою самоорганізації демократичного суспільства є громадські організації як одна з провідних громадських інституцій. У статті 3 Закону України «Про громадські об'єднання» зазначено, що громадська організація – це «об'єднання громадян для задоволення і захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів» (Закон України «Про громадські об'єднання», поточна редакція від 31.03.2023). Провідна роль громадських організацій чи громадських об'єднань полягає у посередництві між громадянами і державною владою, реалізуючи контролюючу функцію суспільства. Саме громадські об'єднання безпосередньо представляючи інтереси різних соціальних груп, мають не лише вирішувати окремі суспільні проблеми, але й виступати генераторами створення альтернативних проєктів розвитку суспільства.

Сьогодні в системі визначення й реалізації державної політики з питань реінтеграції ветеранів взаємодія інститутів громадянського суспільства та органів державної влади України має відбуватися у таких правових формах: участь громадян у нормотворчій діяльності держави посередництвом інститутів громадянського суспільства; громадське обговорення проєктів нормативних актів як обов'язковий етап нормотворчого процесу; участь інституцій громадянського суспільства у діяльності держави з застосування права.

Необхідність залучення громадянського суспільства до формування системи реінтеграції ветеранів підтверджується й міжнародними дослідженнями. Так узагальнений звіт соціологічного дослідження «Українське громадянське суспільство під час війни – 2022», що проводив Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) та Центр демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) завдяки підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) демонструє, що діяльність громадських об'єднань як інституцій громадянського суспільства в Україні до та після початку

широкомасштабної війни загалом досить високо оцінені представниками громадського сектору. Загалом як «задовільно / цілком задовільно» до початку вторгнення (лютий 24.02.2022) діяльність оцінили 81,6%, а після вторгнення цей показник досягає 90,1% (спостерігається зростання саме в позитивних оцінках).

Респонденти переконані, що громадянське суспільство позитивно вплинуло на загальну ситуацію в Україні під час широкомасштабного вторгнення. Зокрема, переважають середні оцінки діяльності інституцій громадянського суспільства, але 37,7% вказують на «сильний / дуже сильний вплив», а 20,1% – «слабкий або відсутній». Оцінюючи вплив українських громадських об'єднань 40,3 – 41,4% респондентів вважають, що вони можуть повною мірою або певною мірою впливати на загальну ситуацію в країні, в той же час 59,7-58,6% вважають їх вплив незначним або взагалі відсутнім.

За словами представників давно існуючих та новостворених громадських організацій та громадських об'єднань, що наведені в результатах соціологічного дослідження, громадянська активність відіграє значну роль в українському суспільстві під час війни: 97,1% вважають, що це сприяє консолідація суспільства і стимулює віру в перемогу; 96,7% – створює відчуття підтримки збройних сил; 96,2% – зазначили, що подібні об'єднання дають відчуття єдності, стійкості та могутності духу українців; 93,8% – зазначили про відчуття турботи про постраждалих від війни та малозабезпечених категорій громадян. Крім того, 96,0% респондентів вважають, що активність громадянського суспільства в умовах війни та післявоєнного часу й успіх волонтерського руху втілюють надію на краще майбутнє країни (Результати соціологічного дослідження «Українське громадянське суспільство під час війни – 2022»).

На підставі результатів зазначеного вище соціологічного дослідження, нами продемонстровано динаміку зміни оцінки суспільством значимості діяльності інститутів громадянського суспільства (ІГС) за десятьма ключовими напрямками в порівнянні із періодом до повномасштабного вторгнення та після нього (таблиця 1).

Таблиця 1: Динаміка зміни оцінки суспільством значимості діяльності ІГС (на основі результатів соціологічного дослідження «Українське громадянське суспільство під час війни – 2022»)

№ з/п	Напрямок діяльності	Оцінка до лютого 2022	Оцінка після лютого 2022	Тенденція
1	Підтримка армії, ветеранів	21,9%	43,2%	зростання
2	Допомога жертвам війни та переселенцям	17,5%	43,2%	зростання
3	Культура і спорт, туризм	36,0%	27,2%	зниження
4	Освіта	29,1%	23,8%	зниження
5	Юридичний супровід	17,1%	14,7%	зниження
6	Захист прав людини	15,2%	13,3%	зниження
7	Допомога незахищеним групам населення, людям з особливими потребами	11,5%	12,0%	зростання

8	Екологія	14,7%	10,3%	зниження
9	Соціальне підприємництво	10,7%	8,4%	зниження
10	Науково-аналітичні дослідження, консалтинг	9,8%	7,9%	зниження

Як видно з таблиці найбільше зростання значимості діяльності інститутів громадянського суспільства з початком повномасштабного вторгнення виявляється саме у підтримці армії та ветеранів. Цей показник ще раз підтверджує значимість громадського суспільства як суб'єкта формування системи реінтеграції ветеранів.

Наступним кроком нашого дослідження є розробка моделі взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в системі реінтеграції ветеранів. Для цього проаналізуємо класифікацію процесів громадської участі в залежності від рівня впливу суспільства на ухвалення рішення Ш. Арштайна. Результати наведено в таблиці 2.

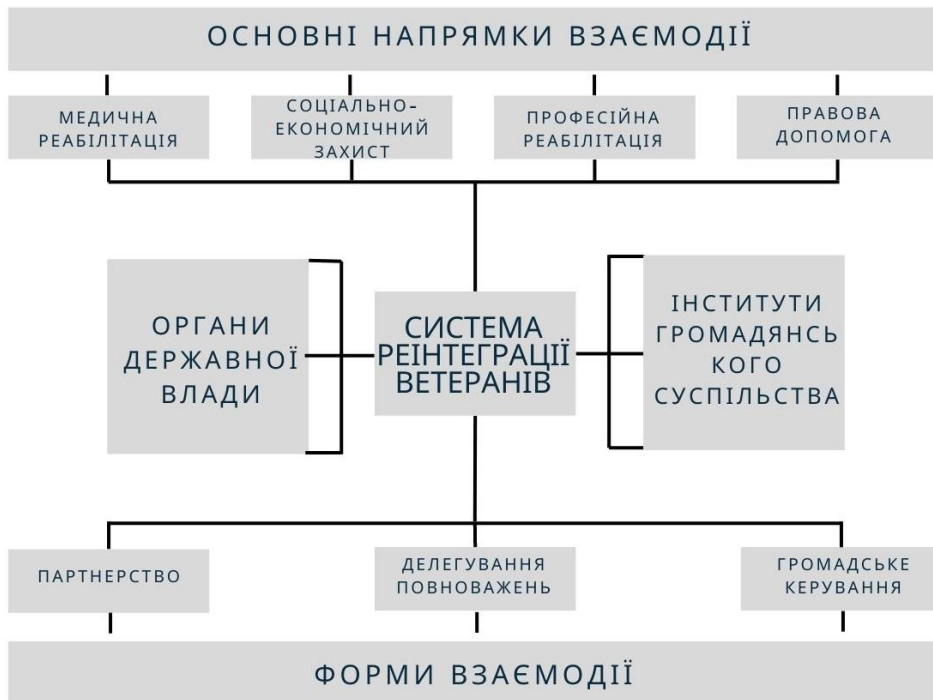
Таблиця 2: Класифікація ефективності взаємодії громадськості і влади Ш. Арштайна

№ з/п	Форми громадської участі	Рівень впливовості на ухвалення рішення
1.	Маніпулювання	Низький рівень впливовості
2.	«Терапія»	Низький рівень впливовості
3.	Інформування	Середній рівень впливовості
4.	Консультація	Середній рівень впливовості
5.	Врахування думки	Середній рівень впливовості
6.	Партнерство	Дієвий рівень впливовості
7.	Делегування повноважень	Дієвий рівень впливовості
8.	Громадське керування	Дієвий рівень впливовості

Як видно з таблиці 2 перші дві форми участі громадянського суспільства у державній політиці на рівні маніпулювання та терапії є неефективними для обох сторін взаємодії, оскільки не демонструють впливу громадськості на прийняття рішень й в більшості лише породжують конфлікти між двома суб'єктами взаємодії. Третя і четверта форма взаємодії виявляють обмежену участь громадян в процесі ухвалення рішення. Тобто сам факт того, що громадянське суспільство має можливість отримувати чи надавати інформацію та / або висловлювати свою думку, не дає гарантій, що вона вплине на процес ухвалення рішення. П'ята форма в силу самого формулювання передбачає обмежене врахування громадської думки. Шоста, сьома і восьма форми взаємодії характеризуються реальною участю громадянського суспільства у процесі планування та ухвалення рішень. Такі форми взаємодії передбачають участь громадськості в широкому діапазоні державної політики, а саме: партнерську участь у переговорному процесі з метою досягнення компромісу з органами державної влади та ухвалення важливих рішень в системі державної політики загалом та політики реінтеграції ветеранів зокрема.

Залучення громадськості до прийняття рішень з питань захисту прав ветеранів та посилення демократичного цивільного контролю над елементами реінтеграційної політики держави через інституції громадянського суспільства як важливої, організованої форми впливу на державну владу перетворює суспільні вимоги на ефективний важіль управління соціальними процесами в системі реінтеграції ветеранів.

З огляду на визначені форми ефективної взаємодії держави та громадянського суспільства створимо модель двосторонньої взаємодії в системі реінтеграції ветеранів (мал. 1). Модель визначає основні форми та напрямки взаємодії в системі реінтеграції ветеранів, в якій органи державної влади та громадянське суспільство виступають як суб'єкти діяльності на засадах партнерства з метою досягнення спільної мети.

Мал. 1. Модель ефективної взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в системі реінтеграції ветеранів

Стратегія соціального партнерства громадянського суспільства та державних органів повинна мати взаємовигідний характер для всіх учасників. Декомпозиція стратегії соціального партнерства в системі реінтеграції ветеранів виявляється у соціальній адаптації даної соціальної групи та розвитку громадянського суспільства в цілому. Базовими принципами соціального партнерства виступають: соціальна відповідальність сторін партнерства за виконання взятих на себе зобов'язань, відповідність поточної та стратегічної діяльності основним ролям партнерів; взаємовигідний і добровільний характер

соціального партнерства для сторін, що беруть у ньому участь, інформаційна відкритість соціального партнерства.

В умовах демократичного суспільства процес планування та реалізації соціальної політики реінтеграції ветеранів має бути відкритим для участі в ньому окремих представників громадянського суспільства та громадських об'єднань з метою дотримання соціальних гарантій громадян, котрі мають статус ветеранів, членів їх сімей, суспільства й держави в цілому. Україна сьогодні має чималий позитивний досвід співпраці між громадянським суспільством, а саме громадськими організаціями, благодійними фондами, волонтерами та іншими громадськими об'єднаннями, та органами державного управління (зокрема Міністерством оборони, Управлінням соціального захисту, Мінветеранів та ін.) у сфері організації закупівель, наданні соціального захисту тощо. Вагомий внесок в організацію системи реінтеграції ветеранів внесли спілки відставних військовослужбовців, ветеранів, молодіжні організації, освітні установи й зараз важливо упорядкувати систему взаємодії й не втратити, а примножити налагоджені суспільні зв'язки.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Категорія «громадянське суспільство» є однією з ключових в процесі дослідженні і аналізу процесів, що формують соціум і визначають соціальну реальність в її різних аспектах. Саме тому громадянське суспільство як понятійна категорія має широке застосування, й неоднозначну трактовку. Різноманіття поглядів на сутність поняття «громадянське суспільство» обумовлене низкою чинників: історичних, соціально-економічних, геополітичних. Тобто зміст поняття «громадянське суспільство» є свого роду віддзеркаленням історичного досвіду, соціально-політичної системи, традицій, культури та менталітету певного суспільства. В нашій країні поняття в загальному трактується як сукупність громадян чи громадських об'єднань, пов'язаних суспільними відносинами. Дана сукупність характеризується високим рівнем суспільної свідомості, політичної культури й самоорганізації задля досягнення певної мети. В контексті даного дослідження увагу зосереджено на тих змістових та функціональних характеристиках громадянського суспільства, що забезпечують його участь в системі реінтеграції ветеранів як повноправного суб'єкта.

Ефективність системи реінтеграції ветеранів залежить від продуктивності взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства. Дана співпраця сприяє прийняттю оптимальних, дієвих та ефективних рішень в системі планування та реалізації соціальної політики з питань реінтеграції ветеранів.

В процесі виконання даного дослідження проаналізовано провідний світовий та вітчизняний досвід з проблеми взаємодії держави та громадськості в системі реінтеграції ветеранів. Узагальнення набутих знань дозволяє зробити висновок, що незважаючи на значні позитивні зрушення в системі розвитку громадянського суспільства в Україні, участь його структур у плануванні й реалізації державної політики з питань реінтеграції ветеранів все ще недостатня. Також варто відзначити, що співпраця громадянського суспільства з органами

державної влади в більшості ініціюється саме суспільством, а не урядом, що зміщує баланс рівноправності суб'єктів взаємодії.

В дослідженні представлено базову модель ефективної взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в системі реінтеграції ветеранів. Дана модель потребує подальшого розширення з метою урахування усіх аспектів реінтеграційного процесу в умовах сьогодення й впровадження даної моделі в практику формування системи реінтеграції ветеранів. В цьому й може бути визначено перспективу подальших досліджень даної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

Béteille, André, (2012). Civil Society and the State. *Democracy and Its Institutions*. Delhi edn Oxford Academic, 56-74. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198080961.003.0003>.

Meyer, M., Moder, C., Neumayr, M. *et al.* (2020). Civil Society and Its Institutional Context in CEE. *Voluntas*, 811–827. URL: <https://doi.org/10.1007/s11266-019-00106-7>.

Nalyvaiko, I. (2022). The role of civil society institutions in preventing and combating corruption in public authorities. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*, 27–30. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.4>.

Ukrainian civil society under the war. A report based on the findings of the study. Kyiv, December 2022 - January 2023 URL: <https://ednannia.ua/attachments/article/12447/Ukrainian%20civil%20society%20under%20the%20war.pdf> (дата звернення: 06.06.2023)

Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 року № 4572-VI. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>

Колодій А. Розвиток громадянського суспільства. URL: http://www.political-studies.com/?page_id=178 (дата звернення: 06.06.2023)

Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Із змінами, внесеними Законом № 2222 – IV від 08.12.2004. *ВВР*, 2005.

Постол, О. Є. (2014). Громадянське суспільство як суб'єкт формування системи публічного управління. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/monodruprad_min_214.pdf

Слозанська, Г., Горішна, Н., Бибик, Д., Криницька, І. (2023). Соціальна підтримка ветеранів/ветераном російсько-української війни та членів їхніх сімей у воєнний та повоєнний час. *Social Work and Education*, Vol. 10, No. 1. pp. 47-62. DOI: 10.25128/2520-6230.23.1.5

Тодика, Ю. (1999). Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства. *Вісник Академії правових наук України*. № 2 (17), 3 - 12. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4229> (дата звернення: 06.06.2023)

Шайгородський, Ю. (2014). Громадянське суспільство у пошуках нових смислів і практик. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна* № 1111. Серія «Питання політології». Випуск 26, 22-28.

CIVIL SOCIETY AS A SUBJECT OF THE FORMATION OF THE VETERANS REINTEGRATION SYSTEM

Natalia SEIKO, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Social Technologies, Social and Psychological Faculty, Zhytomyr Ivan Franko State University, St. Velika Berdychivska, Zhytomyr, 10008, Ukraine; zu@zu.edu.ua, sejkona.zdu@gmail.com

Tetiana ZAKHARINA, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Chernihiv Polytechnic National University, Shevchenko Street, 91, Chernihiv, Ukraine; tanyakolenichenko@gmail.com

Abstract. *The article examines the peculiarities of interaction between state authorities and civil society organizations in the context of the formation of a system of reintegration of veterans. Special attention is focused on the analysis of legal aspects of interaction between civil society and the government.*

The generalized experience of theoretical research on the problem of defining civil society as a subject of interaction with state authorities is presented. Effective forms of interaction of cooperation subjects have been determined. The basic model of bilateral interaction between civil society and state authorities in the system of reintegration of veterans is presented.

The purpose of the article is to determine the place of civil society as a subject of interaction in the system of state policy on the reintegration of veterans. To achieve the goal, the following tasks are to be solved: clarify and specify the conceptual apparatus of the research problem based on the study of leading scientific experience and normative acts; determine the main legal forms of civil society interaction with state authorities in the system of reintegration of veterans; analyze the level of influence of civil society on decision-making depending on the form of public participation and, based on this, propose a model of the system of reintegration of veterans, in which civil society acts as an active subject of interaction. In the course of the research, the methods of theoretical analysis and generalization and the modeling method were used.

The scientific novelty of the research lies in revealing the role of civil society in the implementation of the policy of reintegration of veterans in today's conditions. The practical significance of the study lies in the development of a two-way model of interaction between civil society and the state in the formation of a system of reintegration of veterans.

The conclusions confirm the importance of defining civil society as a subject in the formation of the system of reintegration of veterans, and define the prospects for further research.

Keywords: *social reintegration; veterans; state policy; state authorities; civil society organizations; cooperation.*

REFERENCES

Béteille, André, (2012). Civil Society and the State. *Democracy and Its Institutions*. Delhi edn Oxford Academic, 56-74. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198080961.003.0003>

Meyer, M., Moder, C., Neumayr, M. *et al.* (2020). Civil Society and Its Institutional Context in CEE. *Voluntas*, 811–827. URL: <https://doi.org/10.1007/s11266-019-00106-7>

Nalyvaiko, I. (2022). The role of civil society institutions in preventing and combating corruption in public authorities. *Electronic scientific publication "Analytical and comparative jurisprudence"*, 27–30. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.4>

Ukrainian civil society under the war. A report based on the findings of the study. Kyiv, December 2022 - January 2023 <https://ednannia.ua/attachments/article/12447/Ukrainian%20civil%20society%20under%20the%20war.pdf> (*day of attendance: 06.06.2023*)

Law of Ukraine «On Public Associations» dated March 22, 2012 No. 4572-VI (in Ukrainian). URL: <http://portal.rada.gov.ua/>

Kolodiy A. Development of civil society. (in Ukrainian). URL: http://www.political-studies.com/?page_id=178 (*day of attendance: 06.06.2023*)

Constitution of Ukraine. Adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996. As amended by Law No. 2222 - IV dated 12.08.2004. (in Ukrainian).

Postol, O. E. (2014). Civil society as a subject of formation of the public administration system. (in Ukrainian). URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/monodrupradmin_214.pdf

Slozanska, H., Horishna, N., Bybyk, B., Krynytska, I. Social support of veterans of the Russian-Ukrainian war and their families during the war and post-war period. *Social Work and Education*, Vol. 10, No. 1. pp. 47-62. DOI: 10.25128/2520-6230.23.1.5

Todyka, Yu. (1999). The role of the Constitution of Ukraine in the formation of civil society. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*. No. 2 (17), 3-12. (in Ukrainian). URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4229>

Shaigorodskiy, Yu. (2014). Civil society in search of new meanings and practices. *Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin* No. 1111. Series "Questions of Political Science". Issue 26, 22-28. (in Ukrainian).

Article history:

Received: April 22, 2023

1st Revision: May 07, 2023

Accepted: May 30, 2023